

Egy (újra)fordítás elé

1941-ben született Kolozsváron. Irodalomtörténész. Legutóbbi írását 2015. 4. számunkban közzöltük.

¹Gilles Néret: *Salvador Dalí. 1904–1989.* (Ford. Béresi Csilla.) Taschen – Vince Kiadó, Köln – Budapest, 2005, 45.

Az öntudattúltengés hiányával nem gyanúsítható szürrealista katalán festő *A polgárháború előérzete* (1936) című paroxisztikus alkotását a következőképp jellemezte: „Ez a főtt bab-körettel tálalt festmény hatalmas emberi alakot ábrázol, amelynek végtagjai delíriumos állapotban kapcsolódnak össze. A kép címe, amelyet hat hónappal a háború kitörése előtt adtam művemnek, ismét Dalí tévedhetetlen jóstehetségét tanúsítja.”¹

A Nobel-díjas William Butler Yeats (1865–1939) nem kevésbé paroxisztikus, 1919-ben írott költeményére élete utolsó évtizedében maga is a 20. század későbbi szörnyűségeit előrevetítő alkotásként emlékezhetett. Tény azonban, hogy a költemény címe félreérthetetlenül a Jelenések könyvét idézi, amely bár egyes részleteiben vélhetően konkrét történelmi eseményekre és személyekre is utal, egészében a történelem kezdet és vég közötti folyamatát értelmezi a krisztusi kinyilatkoztatás jegyében. Azt is jelenti ez, hogy Yeats, akit történelmi viszontagságok ihlettek, költeményében nemcsak a konkrét történelmit, hanem a történelem fordulatait és korszakait sajátos mitológiává szervező elképzeléseit is az eszkatológiának rendeli alá.

A Második Eljövétel, amely a kultúra és a civilizáció állapotáról nyújt képet, eszközeiben a Jelenések könyve fogalmazásmódjához közelít: „Ekkor láttam, hogy egy fenevad száll föl a tengerből, amelynek hét feje és tíz szarva volt, és szarvain tíz királyi korona, fején pedig a káromlás nevei. A fenevad, amelyet láttam, hasonló volt a párduchoz, a lábai mint a medve lábai, a szája mint az oroszlán szája...” (Jel 13,1–2).

A költeménynek az avatatlan olvasó számára megdöbbentő befejezése János első és Pál Tesszalonikiakhoz írott második levele ismeretében válik egyértelműen értelmezhetővé: „És minden lélek, amely nem vallja Jézust, nem Istentől van. Az Antikrisztusé az, akitől hallottátok, hogy eljön, és már most a világban van” (1Jn 4,3). — „Urunk, Jézus Krisztus eljövetele és a hozzá való gyülekezésünk dolgában kérünk titeket... Semmiképp se ámtson el titeket senki, mert előbb az elpártolásnak kell bekövetkeznie, és meg kell jelennie a bűn emberének, a kárhozat fiának, aki ellenszegül, és önmagát föléje helyezi mindannak, amit Istennek vagy isteni tiszteletre méltónak nevezünk, beül Isten templomába, és úgy mutogatja magát, mintha Isten volna” (2Tessz 2,1.3–4).

A történelem eszkatológikus felülírásának a folyamatát töretlenül érzékeltetni — ez a költemény fordítója számára nem csekély, s inkább csak megközelíthető, mintsem hibátlanul megvalósítható feladat. A *The Second Coming* magyar fordítói közül a legismertebb, Nagy László, a többi közt, *a világ csupa zűr, kívül, belül* rímes játékoságával és *A jóknak nincs hite* kategorikus megállapítással zavarja

a folyamat érzékelését, s az ismert újrarendítők közül Ferencz Győző átültetésében is szembeötlők, a többi közt, a *hitehagyott a jó megfogalmazás*, és zavaró a záró sorok kérdő intonációjának a törlése is.

Magam — a korábbi tolmácsolások tanulságait hasznosítva — Yeats költeménye feszültségekkel teli, egységes ívének a visszaadására törekszem, tudván tudva, hogy eközben a magyar műfordításnak a formát túlhangsúlyozó írott és íratlan szabályait több-kevesebb joggal olvashatják a fejemre.

WILLIAM BUTLER
YEATS

A Második Eljövétel

*Köröz és köröz táguló csavarvonalban,
a sólyom nem hallja a solymárt;
a dolgok szétesnek, a közép nem tartja őket;
a világot teljes anarchia dúlja,
az elszabadult vérhomályos áradatban
az ártatlanság ünnepe mindenhol megfulladt;
a legjobbak meggyőződése esendő, míg a
legrosszabbakban szilaj erő duzzad.*

*Egyfajta kinyilatkoztatás már biztosan közel;
a Második Eljövétel már biztosan közel.
A Második Eljövétel! Alig törnek e szavak elő,
mikor egy hatalmas látomás a Spiritus Mundiból
látásom megzavarja: puszta sivatagi homok;
egy oroszántestű alak emberfejjel,
tekintete üres és könnyörtelen, mint a nap,
combjai lassúak, míg körülötte
csavart árnyékai a dühös sivatagi madaraknak.
Ismét sötét: most legalább tudom,
hogy húsz évszázad nem porló álma
rémálomba fordult egy bölcső által
és végső órája eljöttén miféle vadállat
mozdul Betlehem felé megszületni?*

Mózes Huba fordítása